

TYÖSSÄ- OPPIMISEN OPAS

JOHDANTO

Tampereen yliopiston Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnan varhaiskasvatuksen koulutuksessa on kolme tavoitteiltaan erilaista työssäoppimisen jaksoa. Työssäoppimisen tavoitteet kehittyvät ensimmäisen vuoden orientaatiojaksoon kuuluvasta työelämään tutustumisesta kohti kolmannen opiskeluvuoden kokonaisvaltaista varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden rakentumista. Opiskelijan työssäoppimista päiväkodissa tai esiopetuspaikassa ohjaavat kyseisessä toimintaympäristössä työskentelevä varhaiskasvatuksen opettaja eli mentori ja yliopiston opettaja eli tuutor. Opiskelijan, mentorin ja tuutorin tehtäviä on kuvattu tässä luvussa.

Tässä oppaassa kuvataan Tampereen yliopiston Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnan varhaiskasvatuksen koulutuksen työssäoppimisen prosessia sekä työssäoppimiskausjaksojen tavoitteet, sisällöt ja käytännöt. Opas tukee työssäoppimisen opintojaksoilla opiskelijoita, mentoreita ja tuutoreita. Opiskelijat hyödyntävät oppaan materiaalia lasten ja lapsiryhmän kanssa toteuttamansa kasvatustoiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Työssäoppimisen aikana tapahtuvaa teorian ja käytännön kytkeytymistä tuetaan opiskelijoiden päiväkodeissa tai esiopetuksessa toteuttamalla oppimistehtävillä. Työssäoppimisen tärkeitä tavoitteita ovat opiskelijoiden ammatillisen asiantuntijuuden, pedagogisen osaamisen ja erityisesti lasten ja lapsiryhmän toiminnan havainnoinnin, kasvatustoiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin kehittäminen.

Työssäoppiminen on osa Tampereen yliopiston Varhaiskasvatuksen kumppanuusverkoston toimintaa. Varhaiskasvatuksen kumppanuusverkoston toiminnan tavoitteena on koulutuksen ja työelämän yhteistyön syventäminen ja sen avulla varhaiskasvatuksen ammattilaisten, yliopiston tutkijoiden, opettajien ja opiskelijoiden yhteisön luominen. Työssäoppimisen kehittäminen ja mentoreiden kouluttaminen opiskelijoiden työssäoppimisen ohjaajiksi on verkoston keskeinen tehtävä (Karila ym., 2015.) Varhaiskasvatuksen kumppanuusverkoston blogi yhteystietoineen löytyy osoitteesta <https://sites.tuni.fi/vakakumppanuus/>

Työssäoppiminen teoriassa ja käytännössä

Opiskelijoiden työssäoppimisella tarkoitetaan harjoittelua varhaiskasvatuksen ympäristössä. Työssäoppiminen on tavoitteellista, ohjattua, arvioitua ja dokumentoitua. Kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon opetussuunnitelmassa työelämään tutustuminen sijoittuu orientoivien opintojen ja myöhemmät yhteensä 15 opintopisteen työssäoppimiset (KAS.VARH.100 ja KAS.VARH.200) kasvatustieteiden aineopintojen yhteyteen. Opiskelijoiden työssäoppimisprosessin toteutuminen käytännössä voidaan jäsentää kuvion 1 mukaisesti kolmeen eri vaiheeseen: valmistautuminen työssäoppimiseen, itse työssäoppimisjakso sekä työssäoppimisen arviointi ja kokemusten jäsentäminen.

Työssäoppimisen lähtökohtana on, että teorian tiedon oppiminen ja käyttäminen eivät ole erillisiä tapahtumia, vaan ne ovat saman prosessin eri vaiheita. Työssäoppiminen nähdään siis teorian ja käytännön vuorovaikutukseksi (La Paro, 2018). Työssäoppiminen, mentorointiprosessi ja reflektiiviset oppimistehtävät muodostavat kokonaisuuden, jossa opiskelija rakentaa opettajan asiantuntijuuttaan opintojaksoille asetettujen tavoitteiden pohjalta. Työssäoppimisen menetelminä ovat toiminta työyhteisössä, reflektiivinen havainnointi, keskustelut mentorin ja tuutorin kanssa, tiimityöskentely ja oppimistehtävät. Opintojaksojen pienryhmätapaamisessa työssäoppimisen kokemuksia jaetaan ja reflektoidaan vertaisryhmässä.

Työssäoppimisen arviointi

Työssäoppimisen arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista. Siksi arvioinnin tulee olla rohkaisevaa, ohjaavaa ja oppimista vahvistavaa. Palaute omalta mentorilta, kanssap opiskelijoilta ja koulutuksen tuutoriopettajalta sekä avoin keskustelu eri osapuolten välillä ovat ensiarvoisen tärkeitä, jotta opiskelijan pedagoginen osaaminen kehittyy ja hän saa aineksia oman opettajuutensa jatkuvaan kehittämiseen.

Työelämään liittyvissä jaksoissa arviointi painottuu sekä prosessiin että oppimistehtäviin. Arviointikriteerit määräytyvät opintojakson oppimistavoitteiden ja opiskelijan omien tavoitteiden pohjalta, ja arviointi kohdistuu edellä mainituihin tavoitteisiin. Myös sitä arvioidaan, millä keinoin ja prosessein opiskelija on päässyt tavoitteisiinsa eli ovatko ne pedagogisen asiantuntijuuden näkökulmasta relevantteja ja eettisesti kestäviä. Varhaiskasvatuksen koulutuksen tuottamaa osaamista määrittävät varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden sisältävän kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon yleiset tavoitteet.

Työssäoppimisen ohjauskeskustelut

Ohjauskeskusteluissa tarkastellaan opiskelijan oppimistavoitteita ja -kokemuksia. Työssäoppimispaikassa keskustellaan mentorin ja koulutuksessa tuutorin sekä opiskelijaryhmän kanssa. Kehitys- ja arviointikeskustelu on ammatillista keskustelua, jolle on ominaista tavoitteellisuus sekä kommunikaatio- ja vuorovaikutusluonne. Keskustelussa voidaan käsitellä työssäoppimisen sopimuksen sisällön lisäksi mm. kysymyksiä siitä, miten työssäoppiminen ja yhteistyö ovat yleisesti sujuneet, miten opiskelijan tiedot ja osaaminen ovat kehittyneet, mitä asioita opiskelija on oppinut, missä asioissa opiskelija tarvitsee lisää ohjausta, millaista ohjaus on ollut ja miten oppimista voidaan ohjauksen avulla edistää. (Nummenmaa ym., 2002.)

TYÖSSÄOPPIMISEN PROSESSI

VALMISTAU- TUMINEN

- Yliopisto hankkii työssäoppimisen paikat
- Työssäoppimispaikkojen jako yhteisesti Moodle -alustalla

PEREHDYTYS

- Perehdytys työssäoppimiseen tuutoriryhmittäin
- Opiskelijan, mentorin ja tuutorin ensimmäinen tapaaminen (KAS.VARH.100 ja KAS.VARH.200)

TYÖSSÄ- OPPIMISEN TOTEUTUS

- Opiskelijan työssäoppiminen päiväkodissa tai esiopetuspaikassa
- Opiskelijaparin (KAS.VARH.100) tai opiskelijaryhmän (KAS.VARH.200), mentorin ja tuutorin yhteinen ohjaustapaaminen
- Tuutoriryhmätapaaminen yliopistolla (KAS.VARH.100 ja KAS.VARH.200)
- Jakson kirjalliset oppimistehtävät

LOPPUREF- LEKTIO

- Jakson arvointi ja reflektointi
- Tuutoriryhmätapaaminen yliopistolla
- Henkilökohtainen kehitys- ja arviointikeskustelu opiskelijan ja tuutorin kesken (KAS.VARH.200)
- Tuutori toimittaa arvioinnin jaksosta opintorekisteriin.

MENTORIN, OPISKELIJAN JA TUUTORIN TEHTÄVÄT

M

O

T

Yleistä mentoroinnista

Mentorointisuhteessa työelämässä toimiva varhaiskasvatuksen opettaja antaa kokemukseensa perustuen ohjausta ja tukea varhaiskasvatustyötä aloittelevalle ja opettelevalle opiskelijalle (ks. Murray 2001). Hyvän mentorointisuhteen edellytykset ovat luottamuksellisuus, avoimuus ja toisen osapuolen kunnioittaminen. Mentorointi sisältää ohjauskeskusteluja, joissa mentori ja opiskelija oppimistavoitteiden ja työssäoppimisen sopimuksen pohjalta tarkastelevat opiskelijan toimintaa ja osaamista. Ohjauskeskusteluissa analysoidaan kasvatus- ja opetustilanteita, ja mentori tukee opiskelijaa näissä prosesseissa sekä ongelmatilanteiden kohtaamisessa. (Nummenmaa ym., 2002; Kupila ym., 2017).

Mentorin ja opiskelijan roolit eivät ole pysyviä, vaan ne muuttuvat opiskelijan asiantuntijuuden lisääntyessä. Erityisesti opiskelun alkuvaiheessa opiskelija kaipaa mentorin tukea, ohjausta ja neuvoja. Lisäksi mentori auttaa opiskelijaa näkemään varhaiskasvatustyön ja oppimistehtävien viitekehyksen laajemmin. (Kupila ym., 2017). Mentorin toiminnan päämääränä on tehdä itsensä tarpeettomaksi eli tavoitteena on tehdä opiskelijasta itseohjautuva osaaja, joka kykenee toimimaan uusissa työtilanteissa ja uusien haasteiden kanssa. Tässä työssäoppimisen prosessissa opiskelijan omalla aktiivisuudella on keskeinen asema. (Nummenmaa ym., 2002.)

MENTORIN ROOLI

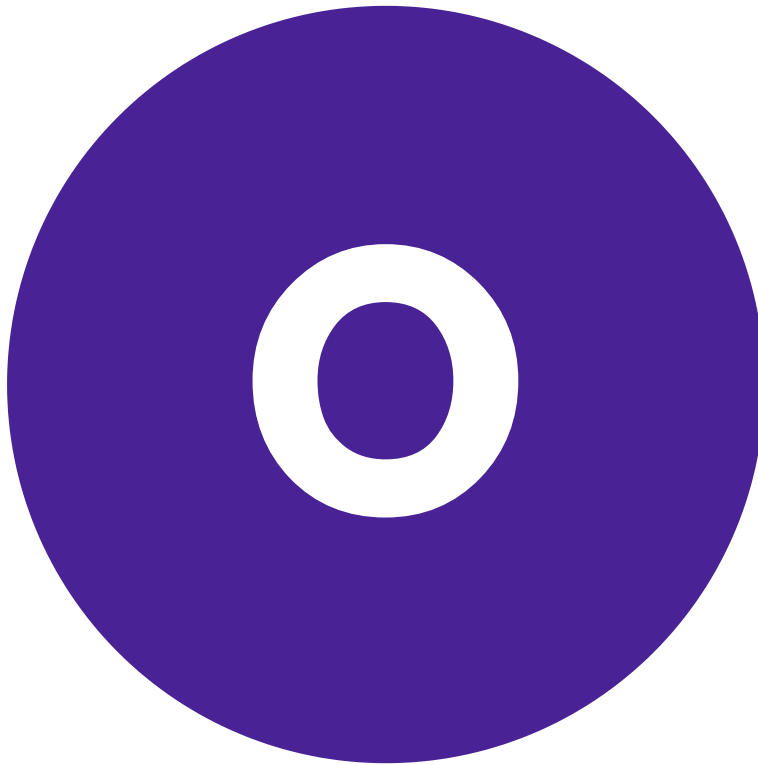
Työssäoppimisjaksojen yleiset vastuut mentorille

- Tutustuu etukäteen työssäoppimisen materiaaleihin
- Osallistuu yhteiseen työssäoppimistapaamiseen ennen työssäoppimisen alkua sekä työssäoppimisen aikana tuutorin järjestämään ohjauskeskusteluun yhdessä ohjaamansa opiskelijan kanssa
- Keskustelee opiskelijan kanssa työssäoppimissopimuksen sisällöistä, sopii ohjauskäytännöistä ja allekirjoittaa sopimuksen
- Perehdyttää opiskelijan keskustelujen ja kirjallisten materiaalien avulla varhaiskasvatuksen paikallisiin toimintakäytäntöihin sekä päiväkodin/esiopetuspaikan ja lapsiryhmän toimintakulttuureihin
- Havainnoi opiskelijan toimintaa ja kommentoi opiskelijan laatimia pedagogisia suunnitelmia
- Ohjaa työssäoppimisprosessia, järjestää ohjauskeskusteluja koko työssäoppimisjakson ajan ja antaa opiskelijalla kehittymistä tukevaa palautetta hänen toiminastaan
- Antaa jakson lopussa suullisen ja kirjallisen arvioinnin opiskelijan toiminnasta

OPIKELIJAN ROOLI

Työssäoppimisjaksojen yleiset vastuut opiskelijalle

Työssäoppimisessa opiskelijalla on vastuu omasta oppimisestaan ja kehittämisestään. Opiskelija on aktiivinen ja refleктоiva oppija, joka on aktiivisessa vuorovaikutuksessa aina kyseessä olevan varhaiskasvatuksen toimintaympäristön kanssa. Ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija pystyisi paremmin toimimaan niiden tietojen ja taitojen mukaisesti, joita hänellä koulutuksensa perusteella on. Opiskelijan henkilökohtainen työssäoppimisen sopimus siihen kirjattuine tavoitteineen tukee ja ohjaa opiskelijan pedagogisen asiantuntijuuden kehitystä ja henkilökohtaista kasvua ja toimii työssäoppimisen prosessin perustana.

OPIKELIJAN ROOLI

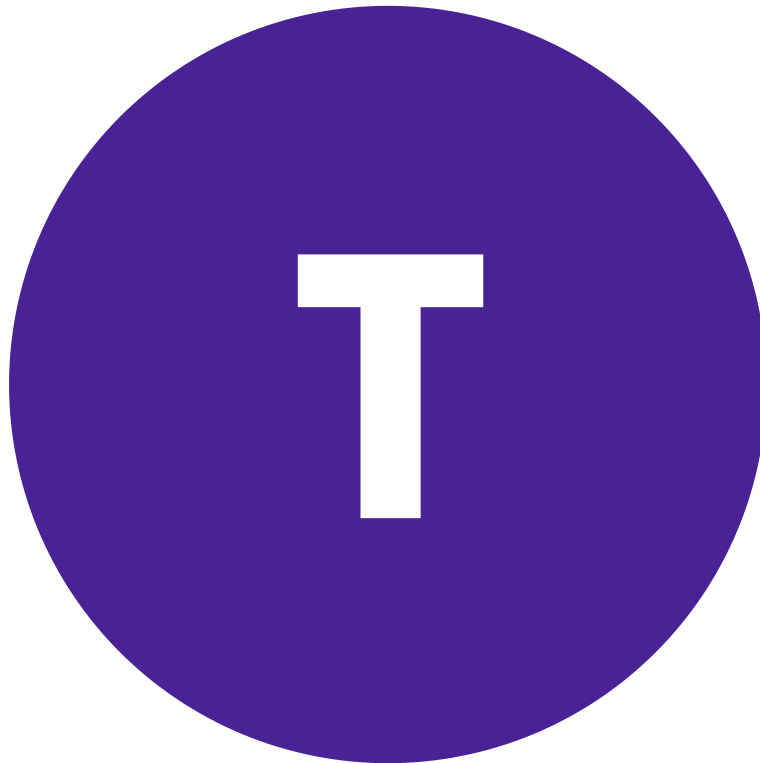
Työssäoppimisjaksojen yleiset vastuut opiskelijalle

- Ilmoittautuu syyslukukaudella tulevan lukuvuoden työssäoppimisjaksolle ja täyttää työssäoppimisen paikkatoivelomakkeen
- Osallistuu työssäoppimispaikkojen jakamiseen opintojakson Moodlessa
- Tutustuu etukäteen TOP -oppaaseen
- On ennen TOP -jaksoa ajoissa puhelimitse yhteydessä mentoriin (Opintojakso KAS.ORIE.010)
- Osallistuu työssäoppimis- ja tuutoriryhmätapaamisiin (100 % läsnäolo) sekä noudattaa opintojaksojen läsnäolokäytänteitä työssäoppimispaikassaan
- Laatii omat oppimistavoitteensa työssäoppimisjaksolle
- Keskustelee työssäoppimisen sopimuksesta mentorin ja tuutorin kanssa, täyttää sopimuksen ja allekirjoittaa sen
- Toimii työssäoppimisessa jakson tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti sekä työssäoppimispaikan pelisääntöjä noudattaen
- Osallistuu ohjauskeskusteluihin
- Ilmoittaa heti mentorille ja tuutorille, jos joutuu olemaan poissa työssäoppimisesta tai jos ilmenee muita pulmia työssäoppimisen osalta
- Sopii mentorin ja tuutorin kanssa poissaolon korvaamisesta (100 % läsnäolo). Opintojaksojen poissaolot korvataan aina kokonaisina päivinä.
- Huolehtii oppimistehtävien palautuksesta sovitusti sekä mentorille että tuutorille

TUUTORIN ROOLI

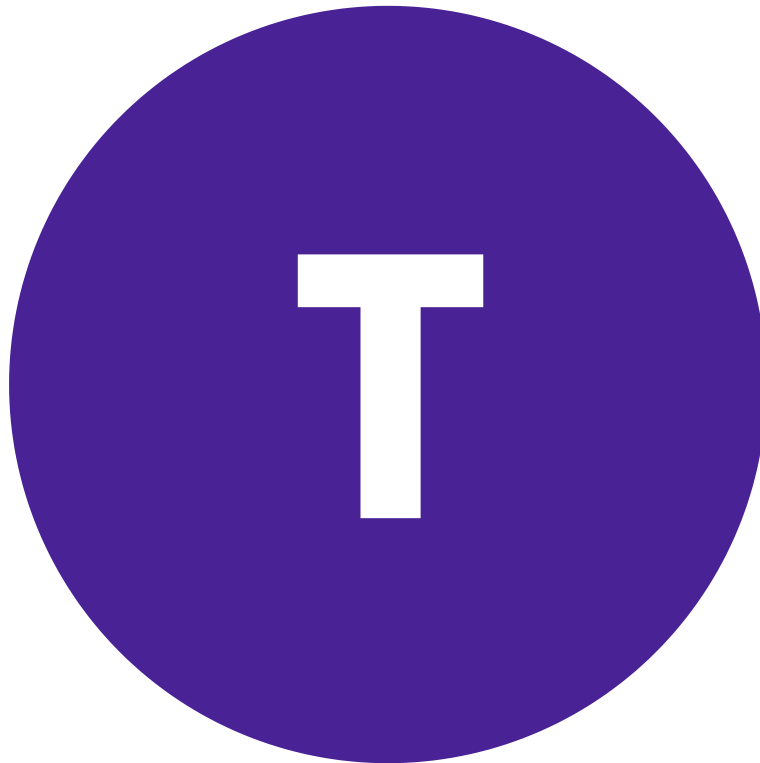
Työssäoppimisjaksojen yleiset vastuut tuutorille

Opiskelijan työssäoppimista ohjaa myös yliopiston opettaja eli tuutori. Tuutori perehdyttää opiskelijan ja mentorin työssäoppimisen jakson tavoitteisiin, sisältöihin, tehtäviin ja käytäntöihin. Tuutori ohjaa opiskelijaa teorian ja käytännön tiedon yhdistämiseen sekä kriittiseen tietoisuuteen omasta oppimisesta ja reflektoinnista. Tuutorin rooli oppimisen ohjaajana liittyy yhtäältä pienryhmissä tapahtuvien oppimisprosessien ohjaamiseen ja toisaalta asiantuntijuuden kehittymisen ohjaamiseen. (Nummenmaa ym., 2002; Ukkonen-Mikkola & Turtiainen, 2016.) Työssäoppimisjaksoilla opiskelijat tapaavat toisiaan tuutorin ohjaamissa pienryhmätapaamisissa.

TUUTORIN ROOLI

Työssäoppimisjaksojen yleiset vastuut tuutorille

- Vastaa ohjattavien opiskelijoidensa ja mentoreiden työssäoppimistapaamisesta, ja perehdyttää opiskelijan ja mentorin työssäoppimisjaksoon
- Ohjaa työssäoppimisen sopimuksen laadinnassa ja allekirjoittaa sopimuksen
- Perehtyy opiskelijan kirjallisiin oppimistehtäviin ja antaa niistä palautetta opintojaksojen käytäntöjen mukaisesti
- Järjestää työssäoppimisjaksoon liittyvät tuutoriryhmätapaamiset
- Sopii ohjauksen esiopetuspaikkaan sekä havainnoi ja antaa palautetta opiskelijan toiminnasta (KAS.VARH.100)
- Sopii ryhmäohjauskeskustelun yhdessä mentoreiden ja opiskelijoiden kanssa (KAS.VARH.200)
- Järjestää henkilökohtaisen loppukeskustelun opiskelijan kanssa (KAS.VARH.200)
- Huolehtii opiskelijan suoritustiedot rekisteröitäviksi

JOHDANNON KIRJALLISUUS

Karila, K., Turtiainen, H. & Ukkonen-Mikkola, T. (2015). Yhteistä tutkivaa toimintaa yliopistokoulutuksen ja työelämän rajavyöhykkeellä.

Yliopistopedagogiikka 1, 2015.

<https://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/arkisto/yliopistopedagogiikka-12015/>

Kupila, P., Ukkonen-Mikkola, T. & Rantala, K. (2017). Interpretations of mentoring during the mentor training. *Australian Teacher Education*, 38(10), 36–49. <http://ro.ecu.edu.au/ajte/vol42/iss10/3/>

La Paro, K. M., Van Schagen, A., King, E., & Lippard, C. (2018). A Systems Perspective on Practicum Experiences in Early Childhood Teacher Education: Focus on Interprofessional Relationships. *Early Childhood Education Journal*, 46(4), 365–375.

Murray, M. (2001). *Beyond the myths and magic of mentoring. How to facilitate an effective mentoring process*. Jossey-Bass.

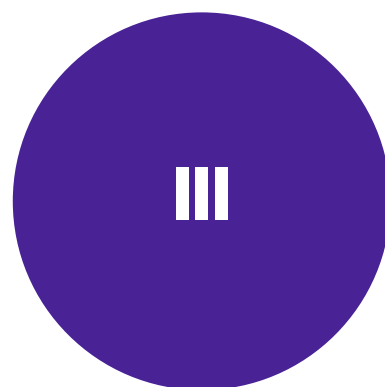
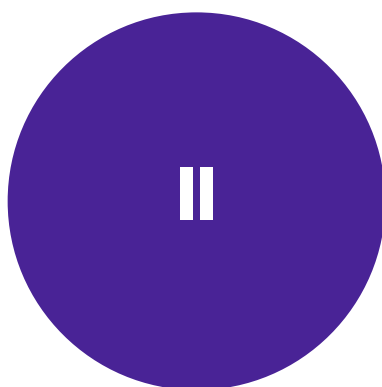
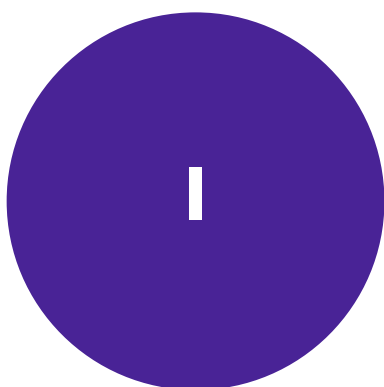
Nummenmaa, A. R., Kaksonen, H., Karila, K. & Viittala, K. (2002). Koulutuksen ja työelämän kohtaamisia. Teoksessa A. R. Nummenmaa & J. Virtanen (toim.) *Ongelmasta oivallukseen. Ongelmaperustainen opetussuunnitelma*. Tampereen yliopistopaino.

Ukkonen-Mikkola, T. & Turtiainen, H. (2016). Työssäoppiminen koulutuksen ja työelämän rajavyöhykkeellä. *Varhaiskasvatuksen tiedelehti*.

JECER. Journal of Early Childhood Education Research, 5(1), 44-68.

JAKSOT

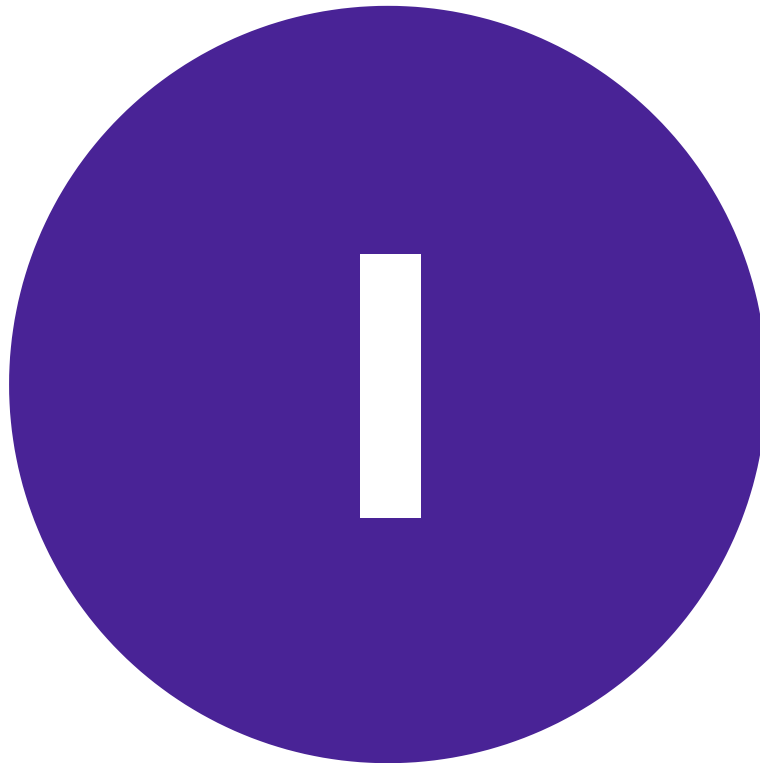
I-III

KAS.ORIE.010

TYÖELÄMÄÄN TUTUSTUMINEN

"Jaksolla opiskelija tutustuu päiväkodin arkeen"

JAKSON KUVAUS

- Opiskelija tutustuu varhaiskasvatuksen opettajan työtehtäviin ja institutionaalisen varhaiskasvatuksen toteutumiseen päiväkodissa
- Opiskelija osallistuu aktiivisesti päiväkodin lapsiryhmän toimintaan ja rakentaa vuorovaikutussuhteita eri-ikäisiin lapsiin

YLEISTÄ OPINTOJAKSOSTA

Työelämään tutustumisen opintojakson aikana opiskelija tutustuu varhaiskasvatusalaan, päiväkodissa toteutettavaan varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Opiskelija osallistuu aktiivisesti havainnoiden päiväkotiryhmän toimintaan vuorovaikutuksessa lasten ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa. Jakson kesto on 5 päivää, 7 tuntia päivässä, ja se suoritetaan pareittain.

Opintojakson suorittaminen

Kannustamme opiskelijoita lähtemään avoimin mielin tutustumaan varhaiskasvatuksen maailmaan ja hakemaan tuntumaa varhaiskasvatuksen opettajana työskentelyyn osana pedagogista yhteisöä. Opiskelijan on myös tärkeää keskustella opiskelijaparinsa ja työssäoppimispaikan henkilökunnan kanssa työssäoppimisen kokemuksistaan.

Työelämään tutustumisen jakso arvioidaan asteikolla hyväksyty/hylätty. Hyväksytyt suoritus edellyttää, että opiskelija

- osallistuu aktiivisesti päiväkodin toimintaan viiden päivän ajan, 7 tuntia päivässä
- osallistuu aktiivisesti opintojakson pienryhmätapaamisiin
- laatii oppimispäiväkirjan
- tekee opintojaksoon kuuluvan matkakirjatehtävän

Lisäksi hyväksytyyn suoritukseen sisältyy mentorin kirjallinen arviointi opintojaksosta.

Huomioitavaa:

Työssäoppimisen jakso on ohjattua opiskelua, joten sen aikana opiskelija ei voi toimia työsuhteessa.

OPPIMISTEHTÄVÄ 1

Oppimispäiväkirja

Opiskelija pitää työssäoppimisviikosta oppimispäiväkirjaa. Oppimispäiväkirja toimii pohjana opintojaksoon kuuluvien pienryhmätapaamisten ryhmätöille. Oppimispäiväkirja on henkilökohtainen, ja sen toteutustapa on vapaa.

Oppimispäiväkirjassa huomioitavia asioita:

- Millainen päiväkotijoukko ja työssäoppimisesi ryhmä on kokonaisuudessaan toimintaympäristönä: fyysinen oppimisympäristö, ilmapiiri, henkilöstö- ja ryhmärakenne.
- Varhaiskasvatuksen opettajan työtehtävät: Millaista suunnittelua ja suunniteltua toimintaa ryhmässä toteutetaan? Millaisia erilaisia varhaiskasvatuksen työtapoja on käytössä? (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, luku 4.3)
- Oman ammatti-identiteetin kehittymiseen liittyvät havainnot: kirjaa asioita, jotka sinua tulevana opettajana puhuttelevat, yllättävät tai herättävät reflektoida - erittele, miksi?
- Tarkastele Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja pohdi, miten niiden mukainen oppimiskäsitys ilmenee havainnoimissasi tilanteissa? (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, luku 2.5)

Kirjaukset oppimispäiväkirjaan kannattaa tehdä aina tuoreeltaan, asioiden ollessa hyvin muistissa!

Kirjallisen ja osallistuvan havainnoinnin ohjeet

- Havainnoi päivittäin leikkiä, perustoimintojen tilanteita, ohjattuja tilanteita, oppimisympäristöä jne.
- Keskustele mentorisi kanssa, milloin olisi sopiva hetki kirjallisten havaintojen tekemiseen
- Osallistuvassa havainnoinnissa osallistut ryhmän arkeen aktiivisessa vuorovaikutuksessa lasten kanssa, ja kirjaaminen tapahtuu sopivan hetken tullen.
- Havainnoi, kuuntele ja haastattele - ole aktiivinen oppija!

OPINTOJAKSON KIRJALLISUUS

Karila, K. (2016). Vaikuttava varhaiskasvatus. Raportit ja selvitykset 2016:6. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/vaikuttava-varhaiskasvatus>

Opetushallitus (2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>

Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö (2019). Lapsen aika. Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:4. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161441>

Raittila, R. & Siippainen, A. (2017). Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö. Teoksessa: M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennainen (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Vastapaino.

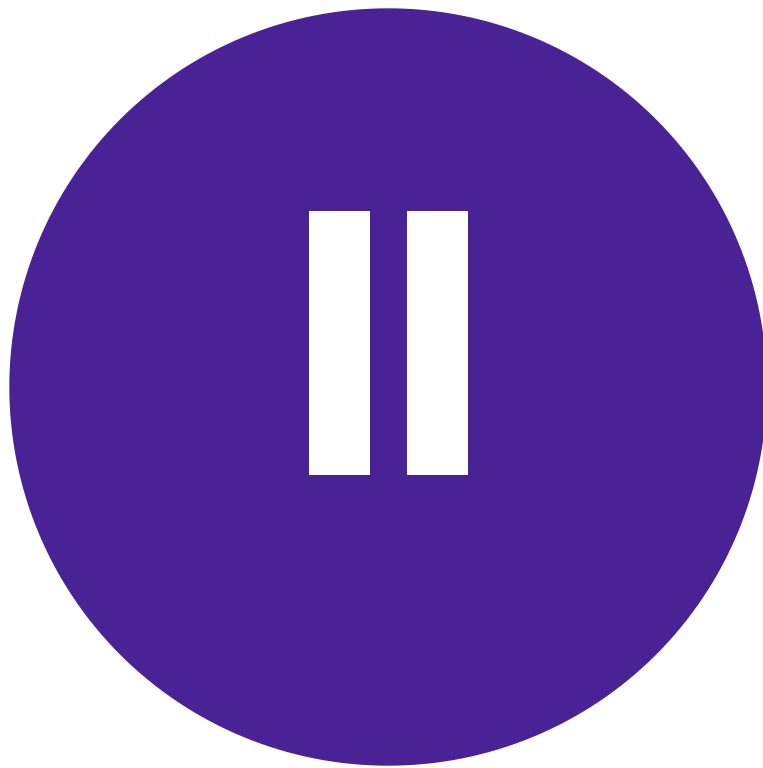
Salminen, J. & Poikolainen, P. (2017). Opetussuunnitelma pedagogisena työvälineenä. Teoksessa: M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennainen (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Vastapaino.

Lähteeseen viitatessa käytetään kaikilla TOP -jaksoilla APA7 -viitejärjestelmää. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja opetussuunnitelmiin viitatessa toivomme poikkeuksellisesti myös sivunumerot viitteeseen. Kiitos!

KAS.VARH.100

VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN PEDAGOGIIKKA, 5 OP

"Opintojaksolla muodostetaan kokonaiskuva varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen pedagogiikasta."

JAKSON KUVAUS

- Opintojakso sisältää havainnointiin ja suunnitteluasiakirjoihin pohjautuvaa pedagogisen toiminnan suunnittelua sekä yksilöiden ja lapsiryhmien ohjausta.
- Opintojaksolla toimitaan varhaiskasvatuksen opettajan työn eettisen vastuun mukaisesti ja omaa toimintaa reflektoiden.

YLEISTÄ OPINTOJAKSOSTA

Edeltävät opinnot

Hyväksytysti suoritettu Orientaatiojakso (KAS.ORIE.010) sekä riittävä määrä varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavia opintoja.

Osaamistavoitteet

Opiskelija

- ymmärtää lapsen oppimisympäristön moninaisuuden ja merkityksen lapsen oppimisen edistäjänä
- osaa havainnointia ja dokumentointia apuna käyttäen suunnitella, toteuttaa ja arvioida pedagogista toimintaa
- osaa hyödyntää esiopetuksen ohjausasiakirjoja, kuten esim. eri tasoista muodostuvaa esiopetussuunnitelmaa (valtio, kunta ja lapsen henkilökohtainen suunnitelma)
- tuntee esi- ja alkuopetuksen yhteistyön muodot, jatkumon ja alkuopetuksen toimintamuodot
- osaa reflektoida omaa toimintaansa
- ymmärtää varhaiskasvatuksen opettajan työn eettisen vastuun
- tiedostaa varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijaidentiteetin

Huomioitavaa:

Työssäoppiminen on osa ohjattua opetusta, joten sen aikana opiskelija ei voi toimia työsuhhteessa.

YLEISTÄ

Toteutustavat

- pienryhmätyöskentely 8 tuntia
- itsenäinen työskentely 27 tuntia
- työssäoppiminen 100 tuntia (19 päivää esiopetusryhmässä ja yksi päivä alkuopetuksessa, viisi tuntia päivässä)

Toiminta työssäoppimisen jaksolla

Jakso suoritetaan pääsääntöisesti pareittain Varhaiskasvatuksen kumppanuusverkoston esiopetusryhmissä Tampereella ja sen kehyskunnissa sekä Seinäjoella, Hämeenlinnassa ja Riihimäellä. Opiskelijat suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat pedagogista toimintaa lapsiryhmälle. Kaikista havainnoista ja suunnitelmista käydään pedagogista keskustelua mentorin kanssa, ja suunnitelmat esitellään mentorille etukäteen.

Opiskelijat osallistuvat päivittäin esiopetuksen toimintaan 4 tunnin ajan, ja 1 tunti on varattu toiminnan suunnittelulle, valmistelulle ja arvioinnille joko itsenäisesti tai yhdessä opiskelijaparin, esiopetusryhmän tiimin tai mentorin kanssa. Kyseeseen voi myös tulla osallistuminen tarkoituksenmukaisesti palavereihin tai yhteistyöhön huoltajien kanssa.

Ensimmäinen viikko koostuu havainnoinnista. Opiskelijan tehtävänä on havainnoida ryhmän toimintaa (sekä osallistuva että ei-osallistuva havainnointi) ja perehtyä yksikön ja ryhmän toimintaa ohjaaviin dokumentteihin kuten esiopetussuunnitelmiin ja tarvittaessa myös lasten yksilöllisiin suunnitelmiin. Ensimmäisen viikon perjantai on varattu suunnitteluun, jolloin opiskelijapari suunnittelee yhdessä tulevien viikkojen toimintaa hyödyntäen havaintojaan, ryhmän toimintaa ohjaavia dokumentteja sekä mentorin näkemyksiä.

Huomioitavaa: lukuvuonna 2022-2023 oppimistehtävissä painottuvat musiikkikasvatuksen ja musiikillisen vuorovaikutuksen osa-alueet.

YLEISTÄ

Hyväksytyt suorittaminen

Hyväksytyt suorituksen tulee vastata vähintään arvioinnin hyvää tasoa. Hyväksytyt suorituksen edellytykset ovat:

- työssäoppiminen esiopetuksessa 19 päivän ja alkuopetuksessa yhden päivän ajan
- aktiivinen osallistuminen pienryhmiin (100% läsnäolo)
- työssäoppimisen kirjallisten töiden laatiminen sovitussa aikataulussa hyväksytysti
- tuutorin ja mentorin kanssa käytävä ohjauskeskustelu
- mentorin kirjallinen arviointi opintojaksosta

Jakson vastuut ja aikataulu

Oppimistehtävät (palautus sunnuntaisin)	Ennen työssäoppimista	Viikko 1	Viikko 2	Viikko 3	Viikko 4	Työssäoppimisen jälkeen
Opiskelijajarin tiimisopimus + yhteistyön arviointi		x			x	
Oppimisympäristön kuvaus		x	x			
Eheyttävä suunnitelma + arviointi		x			x	
Pedagogisen toiminnan suunnitelmat yht. 8 kpl		x	x	x		
Pedagogisen toiminnan arvioinnit yht. vähintään 8 kpl			x	x	x	
Viikkosuunnitelma + arviointi				x	x	
Alkuopetukseen tutustuminen					x	
Loppurefleksio						x
Tuutorin/mentorin ohjaus						
Pienryhmätapaamiset (tuutori & opiskelijat)	x			x		x
Tuutori tarkastaa kirjalliset tehtävät			x			x
Tuutorin ohjauskäynti/etäohjaus esiopetuspaikassa				x		
Mentori kommentoi pedagogisia suunnitelmia		x	x	x	x	
Mentori antaa kirjallisen arvioinnin						x

OPPIMISTEHTÄVÄ 1

Opiskelijaparin välinen tiimisopimus

Ohje tiimisopimuksen laadintaan:

Ennen harjoittelun alkua opiskelijapari käy yhdessä keskustellen läpi alla olevat kysymykset, ja kirjaa pääkohdat keskustelustaan yhteistyösopimukseen. Yhteistyösopimuksen tekeminen aloitetaan ennen harjoittelua, mutta siihen palataan viimeistään ensimmäisen viikon perjantaina, jolloin opiskelijat voivat antaa toisilleen palautetta sekä käydä läpi, pitääkö tavoitteita tai menetelmiä muuttaa tai niiden suuntaa tarkistaa.

Lähtökohdat yhteistyölle:

- Mitkä ovat vahvuuksianne varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoina?
- Millaisia vahvuuksia teillä on yhteistyötaidoissa?
- Miten voitte tukea toisianne ja hyödyntää vahvuuksianne yhteistyössä?
- Mitä annettavaa teillä on toisillenne? Entä mitä opittavaa toisiltanne?
- Mitkä ovat olleet merkittäviä oppimiskokemuksia teille opintojen aikana?
- Mitä pidätte tärkeänä lapsen oppimisessa ja millaisia asioita oppimastanne tutkimustiedosta ja teorioista haluatte nähdä ja soveltaa käytännössä?

Tehtävä jatkuu seuraavalla sivulla →

OPPIMISTEHTÄVÄ 1 JATKUU

Opiskelijaparin välinen tiimisopimus

Tavoitteet yhteistyölle

- Millaisia tavoitteita teillä on yhteistyöllenne?
- Mitkä ovat omat tavoitteenne jaksolla ja millaisia yhteisiä tavoitteita löydätte?
- Miten yhteistyönne voi tukea molempien tavoitteiden toteutumista?
- Pariohjauksessa ohjauksia ja pedagogisia suunnitelmia voi tehdä monin tavoin ja monenlaisista rooleista käsin. Millaisia yhteistyön malleja ja erilaisia rooleja haluatte harjoittelun aikana kokeilla?

Pelisäännöt yhteistyölle

- Suunnittelukäytänteet
- Palautteen antaminen – miten, missä, milloin, kuinka usein?
- Yhteistyö koko työyhteisön kanssa – miten omilla toimillanne voitte vaikuttaa työyhteisöön sisälle pääsemiseen?

Yhteistyön arviointi jakson lopuksi

- Mikä yhteistyössänne sujui hyvin? Entä missä olisi kehitettävää?
- Millaista palautetta haluat antaa parillesi yhteistyöstä ja yhteistyötaidoista?
- Mitä opitte yhteistyön tekemisestä, yhteisopettajuudesta tai yhteissuunnittelusta?

OPPIMISTEHTÄVÄ 2

Oppimisympäristön kuvaus

Oppimisympäristön kuvaus toimii osaltaan pohjana opintojakson pedagogisen suunnittelun tehtäville yhdessä esiopetusta ohjaavien asiakirjojen ja paikallisten linjausten kanssa. Oppimisympäristön kuvauksessa keskitytään neljään pääteemaan, joista opiskelijat hankkivat aktiivisesti tietoa kahden ensimmäisen työssäoppimisviikon aikana havainnoiden (sekä osallistuva että ei-osallistuva havainnointi), haastellen ja keskustellen.

TEEMA 1. Fyysisen ympäristön ulottuvuudet

- Millaiset päiväkodin sisä- ja ulkotilat sekä lähiympäristö ovat?
- Millaisia leikkimahdollisuuksia sisä- ja ulkotilat sekä lähiympäristö tarjoavat?
- Miten oppimisympäristö tarjoaa lapsille tilaisuuksia liikunnalliseen, musiikilliseen ja taiteelliseen toimintaan sekä omaan rauhaan?
- Millä tavoin sukupuolisensitiivisyys näkyy oppimisympäristössä?
- Miten työvälineet ja materiaalit tukevat lasten aktiivista toimijuutta?
- Miten ja millaista tieto- ja viestintäteknologiaa on lasten käytössä?
- Miten tiloissa on huomioitu ergonomia ja ekologisuus?
- Millä tavoin esteettisyys ilmenee oppimisympäristössä?
- Miten tiloissa on huomioitu turvallisuus?

Opiskelijat laativat fyysisen oppimisympäristön ulottuvuuksista A3 - kokoisen visuaalisen kuvauksen esimerkiksi piirtämällä tai muulla haluamallaan toteutustavalla ja teeman alla olevia kysymyksiä hyödyntäen laativat havainnoistaan lyhyet muistiinpanot. Fyysisen oppimisympäristön kuvaukset esitellään työssäoppimisjakson aikana tapahtuvassa tuutoriryhmätapaamisessa eli kuvauksesta ei tehdä palautusta Moodleen.

Huomioitavaa: Jos oppimisympäristöä dokumentoidaan kuvaten, on opiskelijoiden tärkeää noudattaa eettistä vastuuta siinä, että kuvissa ei saa näkyä lapsia.

Tehtävä jatkuu seuraavalla sivulla →

OPPIMISTEHTÄVÄ 2 JATKUU

Oppimisympäristön kuvaus

TEEMA 2. Ryhmän pedagogiset toimintavat

- Millaisia pedagogisia teemoja ryhmässä on meneillään? Millaista pedagogista toimintaa tai tapahtumia ryhmälle on suunniteltu työssä-oppimisen viikkojen ajalle?
- Miten opettaja suunnittelee, toteuttaa ja arvioi toimintaa yhdessä esiopetuksen toteuttamiseen osallistuvan henkilöstön sekä huoltajien ja lasten kanssa? (Mentorin haastattelu)

TEEMA 3. Ryhmässä tapahtuva vuorovaikutus

- Millaista on opettajan ja lasten välinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus?
- Millaisina kokonaisvaltainen ja moniaistinen sekä kehollinen ja sanaton vuorovaikutus näyttäytyvät toiminnassa ja ilmapiirissä?
- Miten lasten kanssa on luotu ryhmän yhteiset pelisäännöt, ja miten niitä hyödynnetään arjessa? (Mentorin haastattelu)
- Millaista ryhmän kielellinen vuorovaikutus on?
- Miten sukupuolisensitiivisyys näkyy esiopetuksen arjessa?
- Miten toiminnassa ovat läsnä lasten innostaminen ja oppimisen ilo?

TEEMA 4. Musiikin näkökulma oppimisympäristöön

- Miten musiikillinen vuorovaikutus näyttäytyy lasten keskinäisessä sekä lasten ja opettajan välisessä vuorovaikutuksessa?
- Millaisia musiikillisia, taiteellisia, kehollisia tai esteettisiä muistoja tai mielikuvia oppimisympäristön musiikillinen vuorovaikutus sinussa synnyttää? Miten nämä kokemukset voisivat olla hyödyksi pedagogisessa suunnittelussa opintojaksolla?

Opiskelijat laativat teemoista 2-4 tiiviin kirjallisen kuvauksen teemojen alla olevia kysymyksiä hyödyntäen. Kuvaus palautetaan Moodleen, ja sen ohjeellinen pituus on noin 2 sivua.

Musiikkikasvatuksen suunnittelusta opintojaksolla

Musiikkikasvatuksen suunnittelussa hyödynnetään KAS.VARLO.100 -opintojaksolla toteutettuja tehtäviä ja harjoituksia. Suunnittelua tukevat musiikkikasvatuksen materiaalit löytyvät työssäoppimisjakson Moodlesta.

OPPIMISTEHTÄVÄ 3

Pedagoginen suunnittelu, osa A: Eheyttävä suunnitelma

Mikä on eheyttävä suunnitelma?

- Eheyttävä suunnitelma on kehys harjoittelun aikaiselle pedagogiselle toiminnalle
- Eheyttävän suunnitelman kautta liitytään osaksi juuri kyseisen ryhmän pedagogista toimintaa ja meneillään olevia teemoja
- Eheyttävä suunnitelma toimii "punaisena lankana" suunniteltaessa jakson muita pedagogisen suunnittelun oppimistehtäviä

Eheyttävän suunnitelman lähtökohtina toimivat

- lapsiryhmää koskeva tietämys, sisältäen myös aiemman oppimisympäristön kuvausta koskevan tehtävän tuottaman tiedon
- lapsiryhmässä meneillään olevat ryhmäkohtaiset ja paikalliset teemat/oppimiskokonaisuudet
- tieto lasten oppimisen ja kehityksen tuen tarpeista
- lasten mielenkiinnonkohteet ja vanhempien aloitteet
- esiopetuksen opetussuunnitelma eri tasoineen.

Lasten mielenkiinnonkohteet

Mieti, miten selvität ja otat huomioon lasten mielenkiinnonkohteet esimerkiksi havainnoiden, keskustellen tai haastatellen. Mieti myös, miten otat huomioon lasten taidot, tiedot ja käsitykset pedagogista toimintaa suunnitellessasi.

Tehtävä jatkuu seuraavalla sivulla →

OPPIMISTEHTÄVÄ 3 JATKUU

Pedagoginen suunnittelu, osa A: Eheyttävä suunnitelma

Eheyttävän suunnitelman tavoitteet

Mitkä ovat eheyttävän suunnitelman tavoitteet ja yhteydet lapsiryhmän pedagogisiin tavoitteisiin sekä esiopetussuunnitelman tavoitteisiin? Mitkä ovat tavoitteet suhteessa musiikkikasvatukseen ja musiikilliseen vuorovaikutukseen?

Valmistautuminen eheytettyyn työskentelyyn

Aineiston ja välineistön hankinta sekä kasvattajatiimin, vanhempien ja lähiympäristön osallistuminen eheytettyyn työskentelyyn. Työskentelyn sisältöjen alustava erittelemine.

Työskentelyn kulku

Opiskelijat suunnittelevat pedagogisia ratkaisuja koskien lasten ryhmäjakoja, henkilökunnan ja opiskelijaparin keskinäistä työnjakoa sekä toimintojen ajoitusta. Opiskelijat suunnittelevat myös toiminnan dokumentointia ja oppimisen näkyväksi tekemistä lapsille ja vanhemmille.

Loppuarviointi

Miten eheyteyelle oppimiskokonaisuudelle asetetut tavoitteet toteutuivat? Opiskelijat arvioivat myös lasten kokemuksia, oppimista ja palautetta eheyttävän toiminnan aikana. Loppuarvioinnin tukena on hyvä käyttää toiminnasta laadittuja dokumentteja.

Huomioitavaa: Kaikissa pedagogisen suunnittelun oppimistehtävissä A, B ja C hyödynnetään Esiopetussuunnitelman perusteita (2014). APA7 -järjestelmästä poiketen opetussuunnitelmiin viitattaessa toivomme myös sivunumerot viitteeseen.

OPPIMISTEHTÄVÄ 4

Pedagoginen suunnittelu, osa B: Pedagogisen toiminnan suunnitelmat

Opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat elävää ja toiminnallista esiopetuksen pedagogista toimintaa alla kuvattujen näkökohtien ohjaamina. Jakson aikana laaditaan yhteensä 8 pedagogisen toiminnan suunnitelmaa, joista 4 laaditaan itsenäisesti ja 4 parin kanssa yhdessä. Suunnitelmista 1 itsenäinen ja 1 yhteinen keskittyy musiikkikasvatukseen. Samaa suunnitelmaa kannattaa toteuttaa esim. useammalle pienryhmälle, jolloin saman suunnitelman arviointeja voi tulla enemmän kuin 8.

Toiminnan mielekkyys

Miten toiminta ankkuroituu juuri kyseisen ryhmän ja esiopetusikäisten lasten maailmaan? Miten toiminnassa ovat läsnä omakohtaisuus ja lasten kokemukset? Huomioi ryhmän dokumenteista, opettajalta ja lapsilta hankittu tieto mielekkäiden oppimiskokemusten rakentamiseksi!

Tavoitteet

Mitkä ovat toiminnan tavoitteet? Mitä lapset opettelevat ja mitä taitoja harjoittelevat?

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Millaisia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteita toiminnalla on?

Sisällöt ja oppimiskokonaisuudet

Mitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia oppimiskokonaisuuksia ja sisältöjä käsitellään?

Menetelmät ja työtavat

Millaisilla esiopetuksen elävillä, toiminnallisilla ja ilmaisullisilla työtavoilla tavoitteisiin päästään? Miten taataan lasten aktiivisuus ja oppimisen ilo?

Tehtävä jatkuu seuraavalla sivulla →

OPPIMISTEHTÄVÄ 4 JATKUU

Pedagoginen suunnittelu, osa B: Pedagogisen toiminnan suunnitelmat

Oppimisympäristön järjestelyt

Ajankäyttö, tilat, ryhmäjako, välineet, materiaalit

Työnjako ja roolit

Työnjako opiskelijaparin kesken: yhteisopettajuus, päävastuu, avustaminen havainnoiminen ja myös muun henkilökunnan roolien huomioiminen toiminnan aikana.

Toiminnan eteneminen

- Siirtyminen toimintaan
- Aloitus - orientointi, motivointi, virittäytyminen
- Varsinainen toiminta
- Lopetus
- Siirtyminen seuraavaan toimintaan ja toiminnan sujuva jatkuminen

Arviointi

- Lasten toiminnan ja oppimisprosessin arviointi
- Lasten osallisuuden ja aktiivisuuden arviointi
- Oppimistilanteen ilmapiirin ja lasten yhteistoiminnan arviointi
- Arviointi suhteessa toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin
- Oman tai yhteisen ohjaustyön arviointi

Muut huomiot:

- Mentorin palautteen huomioiminen
- Miten lapsiryhmän yhteinen oppiminen voisi jatkua? Miten sitä voisi laajentaa?
- Muut jatkotyöskentelyn kannalta olennaiset seikat

OPPIMISTEHTÄVÄ 5

Pedagoginen suunnittelu, osa C: Viikkosuunnitelma

Esiopetus on kokonaisvaltaista toimintaa. Ryhmän tarpeisiin perustuva ohjaus ja suunnitelmallisuus ovat läsnä varhaiskasvatusarjen kaikissa hetkissä. Leikki ja leikin ohjaus ovat keskeisessä asemassa esiopetuksen pedagogiikassa. Keskeisessä roolissa ovat myös arjen perustoiminnot eli päivittäin toistuvat yhteisölliset yhdessäolon tilanteet, kuten pukeutuminen, ruokailu ja erilaiset siirtymätilanteet. Arjen perustoiminnot tarjoavat usein mahdollisuuden rikkaaseen vuorovaikutukseen ja toimintojen leikilliseen elävöittämiseen.

Viikkosuunnitelman avulla opiskelija oppii jäsentämään omaa ohjaustoimintaansa kokopäiväpedagogisesta näkökulmasta. Viikkosuunnitelma laaditaan työssäoppimisen viimeiselle viikolle, ja siinä opiskelija erittelee ohjaustoimintaansa läpi esiopetuspäivien kulun. Opiskelija valitsee jokaiselle päivälle yhden perustoimintojen tai leikin tilanteen, jolle laatii tavoitteen ja kuvaa sisällöt ja menetelmät sen saavuttamiseksi. Viikkosuunnitelmaan kirjataan myös muut opiskelijan viikolle suunnittelemat pedagogiset toiminnot. Suunnittelussa hyödynnetään opiskelijan kartuttamia ohjauskokemuksia ja ryhmän pedagogisesta toiminnasta muodostunutta kokonaiskuvaa. Tehtävä laaditaan itsenäisesti.

Viikkosuunnitelman laadinnassa voi käyttää seuraavia taustakysymyksiä suunnittelun tukena:

- Millaisella pedagogisella toiminnalla ja tavoitteilla voidaan tukea lasten oppimista ja toimijuutta perustoimintojen tilanteissa?
- Miten leikki ja leikillisuus ovat osana vuorovaikutusta perustoimintojen tilanteissa?
- Miten tavoitteisiin pääsemisessä voidaan hyödyntää lapsista lähtevää, rikasta ja monipuolista vuorovaikutusta?
- Millaisella ohjauksella ja tavoitteilla voidaan tukea ja rikastaa leikkiä?
- Miten musiikillinen vuorovaikutus voi tukea ja elävöittää lasten oppimista päivän eri tilanteissa ja kohtaamisissa?

Oppimistehtävän ohjeellinen pituus on 2-3 sivua.

OPPIMISTEHTÄVÄ 6

Alkuopetukseen tutustuminen

Opintojaksoon sisältyvä alkuopetukseen tutustuminen toteutetaan esiopetusryhmän tulevassa koulussa. Opiskelija osallistuu yhden koulupäivän ajan alkuopetuksen luokan opetustoimintaan. Tutustumiskäynti suositellaan suoritettavaksi työssäoppimisjakson loppupuolella. Opiskelijat ottavat itse yhteyttä alkuopetuksen luokanopettajaan. Opiskelijaparin kannattaa mahdollisuuksien mukaan mennä eri kouluun/luokkaan tutustumaan kokemusten vertailun mahdollistumiseksi.

Kirjallinen tehtävä

Laadi päivästä raportti tekemiesi havaintojen ja mahdollisten haastattelujen pohjalta. Erittele raporttissasi seuraavia näkökohtia:

- oppimisympäristö
- oppilaan rooli
- opettajan rooli
- opetusmenetelmät
- esiopetuksen vaikutukset koulun aloittamiseen
- siirtymävaiheen yhteistyö esi- ja alkuopetuksen välillä, erityisesti oppimisen tuen jatkumo.

Tehtävä laaditaan itsenäisesti, ja sen ohjeellinen pituus on n. 2 sivua.

OPPIMISTEHTÄVÄ 7

Loppurefleksio

Opiskelija pohtii oheiskirjallisuuden avulla lapsen oppimista, omaa opettajuuttaan ja tekemiään pedagogisia ratkaisuja. Lisäksi opiskelija analysoi omaa oppimistaan suhteessa jakson tavoitteisiin sekä varhaiskasvatuksen asiantuntijuutensa kehitystä. Opiskelija pohtii myös omaa oppimiskäsitystään ja sen ilmenemistä suunnittelemassaan toiminnassa ja lasten kohtaamisessa.

Pohdinnan laajuus on 3-4 sivua. Hyödynnä vähintään yhtä Varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavien opintojen opintojaksoon liittyvää teosta ja kahta teosta tai artikkelia opintojakson kirjallisuudesta. Tehtävä laaditaan itsenäisesti.

Tehtävä palautetaan Matkakirjaan, ja linkki jaetaan tuutorille opintojakson Moodlessa.

KIRJALLISUUS

Eskelinen, M. & Itäkare, S. (2020). "Pidetään huolta, ettei erotella tyttöjen ja poikien juttuja". Tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja sukupuolisensitiivisyyttä rakentavat diskurssit paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. *Journal of Childhood Education Research* 9(2), 197-229. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/128159>

Karila, K., Lipponen, L. & Pyhältö, K. (2013). Päivähoidosta peruskouluun. Opetushallituksen julkaisuja. Verkossa osoitteessa: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/paivakodista-peruskouluun>

Kronqvist, E.-L. & Kumpulainen, K. (2011). Lapsuuden oppimisympäristöt. *Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun*. WSOY

Marjanen, K. (2022). Moniaistinen musiikki – Leikin, elämysten ja ilon pedagogiikkaa. Teoksessa I. Ruokonen (toim.) *Ilmaisun ilo. Käsikirja 0-8 vuotiaiden taide- ja taitokasvatukseen*. PS-Kustannus.

Marjanen, K. 2021. "Multisensory Musical Design: Views for Music as a Phenomenal Framework for Human, Phenomena-Based Education ." *The International Journal of Arts Education* 15 (3): 15-47. DOI: <https://doi.org/10.18848/2326-9944/CGP/v15i03/15-47>

Pramling, N., & Samuelsson, I. P. (Eds.). (2011). *Educational encounters: Nordic studies in early childhood didactics* (Vol. 4). Springer Science & Business Media.

Jatkuu seuraavalla sivulla

KIRJALLISUUS JATKUU

OECD Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education https://read.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong-v_9789264276253-en#page7

OPH. (2016). Leikki esiopetuksessa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/leikki_esiopetuksessa_tukimateriaali_0.pdf

Rantala, K. (2014). Narratiivisuus musiikkikasvatuksessa. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto. <http://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95022/978-951-44-9395-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rantavuori, L. (2019). Kohti relationaalista asiantuntijuutta joustavassa esi- ja alkuopetuksessa. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/116282/978-952-03-1170-4.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

START- A good start for all: Sustaining Transitions across the Early Years <http://start.pei.si/results/>

Lähteisiin viittaamisessa käytetään APA7 -viitejärjestelmää. Opetussuunnitelmiin viitatessa toivomme viitteisiin poikkeuksellisesti myös sivunumerot. Kiitos!

KAS.VARH 200

VARHAISKASVATUKSEN KEHITTYVÄ ASIANTUNTIJUUS, 10 OP

"Opintojaksolla työskennellään varhaiskasvatuksen opettajan työtehtävissä vastaten pedagogisesta toiminnasta."

JAKSON KUVAUS

- Opintojakso sisältää havainnointiin ja ohjausasiakirjoihin pohjautuvaa pedagogisen toiminnan suunnittelua sekä yksilöiden ja lapsiryhmien ohjausta
- Jaksolla tehdään moniammatillista ja monialaista yhteistyötä sekä laajennetaan ymmärrystä yhteistyöstä vanhempien kanssa
- Opiskelija syventää ymmärrystään päiväkodista toimintayksikkönä ja osana lähialueen muodostamaa toimintaympäristöä ja varhaiskasvatusverkostoja
- Jaksolla perehdytään varhaiskasvatuksen kehittämiseen sekä varhaiskasvatuksen opettajan pedagogiseen johtajuuteen kasvatusyhteisössä ja -tiimissä

YLEISTÄ

Edeltävät opinnot

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen pedagogiikka (KAS.VARH.100) sekä riittävä määrä varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavia opintoja.

Osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa havainnointia ja dokumentointia apuna käyttäen suunnitella, toteuttaa ja arvioida varhaiskasvatuksen ohjausasiakirjoihin ja tutkimustietoon perustuvaa pedagogista toimintaa tiedostaen lasten ja perheiden tarpeet
- ymmärtää varhaiskasvatuksen opettajan aseman moniammatillisen kasvatusyhteisön toimintakulttuurin arvioijana ja kehittäjänä sekä kasvatustiimin pedagogisena johtajana
- tiedostaa monialaisen verkostoyhteistyön merkityksen
- osaa reflektoida omaa kasvatuserittelyään suhteessa tutkittuun tietoon ja ohjauksessa saamaansa palautteeseen
- jäsentää omaa asiantuntijaidentiteettiään varhaiskasvatuksen opettajana
- osaa toimia eettisesti varhaiskasvatuksen opettajan työtehtävissä

Huomioitavaa:

Työssäoppiminen on osa ohjattua opetusta, joten sen aikana opiskelija ei voi toimia työsuhteessa.

YLEISTÄ

Toteutustavat

- pienryhmätyöskentely 8 tuntia
- itsenäinen työskentely 52 tuntia
- työssäoppiminen 210 tuntia (35 päivää, kuusi tuntia päivässä)

Toiminta työssäoppimisen jaksolla

Opiskelijan päivittäinen työssäoppimisaika on 6 tuntia. Työssäoppiminen suoritetaan Varhaiskasvatuksen kumppanuusverkoston päiväkotiryhmissä Tampereella ja sen kehyskunnissa sekä Seinäjoella, Hämeenlinnassa tai Riihimäellä.

Työssäoppimisen ensimmäisellä viikolla opiskelijan tehtävänä on hankkia monipuolisesti tietoa lapsiryhmästään ja havainnoida ryhmän toimintaa (sekä osallistuva että ei-osallistuva havainnointi). Opiskelija perehtyy yksikön ja ryhmän toimintaa ohjaaviin dokumentteihin kuten varhaiskasvatussuunnitelmiin ja tarvittaessa myös lasten yksilöllisiin suunnitelmiin.

Työssäoppimisen toisesta viikosta eteenpäin opiskelija toimii varhaiskasvatuksen opettajan työtehtävien mukaisesti ja havainnoi, suunnittelee, toteuttaa ja arvioi päivittäin koko lapsiryhmän toiminnan kattavaa pedagogista toimintaa. Opintojakson muut oppimistehtävät on suunniteltu tukemaan kattavasti varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden monipuolista kehittymistä.

OPPIMISTEHTÄVÄ 1

Toimintaympäristön kuvaus

Opiskelija laatii jakson alkuvaiheessa toimintaympäristön kuvauksen, jossa hän kuvaa työssäoppimisen ympäristöään varhaiskasvatuspalvelun järjestämisen näkökulmasta sekä analysoi kyseistä varhaiskasvatuskulttuuria.

Varhaiskasvatuspalvelujen järjestämisen tavat alueella:

- asuinalueen väestörakenne ja sosioekonominen koostumus
- varhaiskasvatuspalvelut alueella
- varhaiskasvatusyksikön koko
- henkilöstön koko ja rakenne
- johtajuusrakenteet
- varhaiskasvatusyksikön verkostot
- varhaiskasvatusyksikkö pedagogisena toimintaympäristönä
- arviointijärjestelmät
- yksikön varhaiskasvatussuunnitelmatyön periaatteet ja varhaiskasvatussuunnitelmien linjautuminen
- kasvattajatiimin tehtäväkohtaiset linjaukset, tiimin henkilöstörakenne, roolit ja vastuut
- tiimisopimus
- moniammatillisuuden toteuttamisen periaatteet ja käytännöt
- vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön periaatteet ja käytännöt
- tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja sukupuolisensitiivisyys yksikön varhaiskasvatussuunnitelmissa, toteuttamisen periaatteet ja käytännöt

Oppimistehtävän laajuus on 3 sivua.

OPPIMISTEHTÄVÄ 2

Toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi viikkosuunnitelman avulla

Viikkosuunnitelma on tavoitteellinen pedagoginen kokonaisuus, jonka avulla harjoitellaan ymmärtämään ja suunnittelemaan varhaiskasvatukselle tyypillistä kokonaisvaltaista ja kokopäiväistä pedagogiikkaa. Viikkosuunnitelman avulla opetellaan myös ottamaan haltuun koko työtiimin yhteinen toiminta, työnjako ja vastualueet. Viikkosuunnitelmassa varhaiskasvatuspäivien eri tilanteet voivat painottua monin tavoin riippuen opiskelijan päivittäisistä työtehtävistä ja vastuualueista.

Opiskelija esittelee laatimansa viikkosuunnitelman mentorille aina edellisen viikon torstaina mentorin arviointia varten. Suunnitelmasta käydyn pedagogisen keskustelun pohjalta opiskelija tarvittaessa muokkaa suunnitelmaa. Viikkosuunnitelmassa määritellään:

Tavoitteet viikon toiminnalle

Opiskelija kuvaa, millaisia tavoitteita hän on asettanut viikolle ja eri päivien toiminnoille sekä perustelee toiminnan mielekkyyden havainnoilla ja varhaiskasvatussuunnitelmista nousevilla tavoitteilla. Opiskelijan tulee huolehtia työssäoppimisen tavoitteiden monipuolisesta asettamisesta. Suunnittelun pohjana toimivat:

- Lasten ja lapsiryhmän havainnointi
- Varhaiskasvatussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen ja oppimisen alueiden sisältökohtaiset tavoitteet
- Lasten henkilökohtaisista vasuista nousevat tavoitteet
- Ryhmän vasusta nousevat tavoitteet ja ajankohtaiset ryhmässä olevat asiat

Tehtävä jatkuu seuraavalla sivulla →

OPPIMISTEHTÄVÄ 2 JATKUU

Toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi viikkosuunnitelman avulla

Viikon sisällöt

Opiskelija kuvaa, millaista sisällöllistä toimintaa viikolle on suunniteltu tavoitteiden valossa, ja huomio myös ryhmän tiimin tekemät etukäteissuunnitelmat.

Menetelmät ja työtavat

Opiskelija kuvaa, millaisia menetelmiä ja varhaiskasvatuksen työtapoja arjen eri toiminnoissa käytetään (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, luku 4.3). Menetelmien valinnassa tulee huomioida lasten osallisuus, toimijuus ja tutkiva uteliaisuus.

Toiminnan kokonaisuuden organisointi

Mahdolliset pienryhmäjaot

- Kuvataan, millainen mahdollinen pienryhmäjako toiminnalle on suunniteltu tukemaan tavoitteiden saavuttamista

Työnjako ja roolit

- Kuvataan, mikä on tiimin työnjako ja opiskelijan oma rooli toiminnan kokonaisuudessa

Oppimisympäristön järjestelyt:

- Ajankäyttö, tilat, ryhmäjako, välineet, materiaalit

Tehtävä jatkuu seuraavalla sivulla →

OPPIMISTEHTÄVÄ 2 JATKUU

Toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi viikkosuunnitelman avulla

Viikkosuunnitelman arviointi ja reflektointi

Arvioinnin ja reflektoinnin tarkoituksena on jäsentää kokemuksia, tehdä näkyväksi omaa ajattelua ja varhaiskasvatuksen yleistä teoriaperustaa sekä hyödyntää kokemuksia tulevissa tilanteissa. Suunnitelman toteutumista arvioidaan ja reflektoidaan aina myös yhdessä mentorin kanssa. Arvioinnin näkökohtia:

- Miten tavoitteiden suuntainen toiminta onnistui viikkotavoitteen ja päivittäisten tavoitteiden valossa? Lähtikö toiminnassa syntymään joitain prosesseja, jotka eivät olleet esiillä suunnitelmassa?
- Lasten toiminnan ja oppimisen arviointi: havaintoja lasten toiminnasta ja keskinäisestä vuorovaikutuksesta, aktiivisuudesta ja toimintaan kiinnittymisestä
- Oman toiminnan ja oppimisen arviointi suhteessa asetettuihin tavoitteisiin, havaintoja omasta toiminnasta varhaiskasvatuksen opettajana.
- Miten varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys ja arvoperustavat välittyivät toiminassa ja menetelmällisissä valinnoissa?
- Pedagogisia näkökohtia mentorille ja tiimille yhteiseen pohdintaan vietäviksi
- Mentorin palautteen arviointi ja toiminnan suuntaaminen eteenpäin

Toisen työssäoppimisviikon viikkosuunnitelma arviointineen palautetaan tuutorille oppimistehtäväpohjassa työssäoppimisen kolmannella viikolla. Tehtävän laajuus on 3 sivua.

Tehtävässä hyödynnetään Varhaiskasvatussuunnitelman (2022) perusteita. APA7 -viittaustekniikasta poiketen toivomme Vasuun (2022) viitattessa sivunumerot viitteeseen.

OPPIMISTEHTÄVÄ 3

Tutkimusperustaisen tiedon hyödyntäminen päiväkodin arjessa

Opiskelija valitsee jonkun ajankohtaisen vertaisarvioitun tutkimuksen, jonka tulokset ovat yhteydessä varhaiskasvatuksen arkeen ja koostaa siitä lyhyen tiivistelmän. Opiskelija hyödyntää tiivistelmää ja tutkimuksen tuottamaa tietoa jossain henkilöstön yhteisessä palaverissa, sopien siitä etukäteen palaverin vastuuhenkilön kanssa. Esittelyn tiiviyyteen ja ymmärrettävyyteen on hyvä kiinnittää huomiota, käyttää kuulijoille tuttuja käsitteitä tai vaihtoehtoisesti avata käytetyt käsitteet. Tutkimuksen pohjalta on hyvä muodostaa etukäteen muutama kysymys yhteisen keskustelun pohjaksi.

Kirjallisen tehtävän sisällöt:

- Tutkimuksen nimi, julkaisuvuosi, tekijät ym. ja mahdollinen linkki
- Mitä tutkimuksella haluttiin selvittää, ja miten/missä tutkimus toteutettiin? Mitkä olivat tutkimuksen päätulokset ja mikä tutkimustuloksissa herättivät mielenkiintosi? Millaista uutta tietoa tutkimus tuo varhaiskasvatuksen arkeen? Muuttavatko tai vahvistavatko tulokset aiempia käsityksiä asiasta?
- Kuvaile ja pohdi palaverissa käytyä keskustelua ja tutkimustiedon esitlemisen ja hyödyntämisen mahdollisuuksia pedagogisen keskustelun virittäjänä

Oppimistehtävän laajuus on 1-2 sivua.

OPPIMISTEHTÄVÄ 4

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

Työssäoppimisjakson aikana opiskelija tutustuu ja syventyy vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä koskeva tehtävä on kolmiosainen, ja sen koostaminen alkaa heti työssäoppimisjakson alettua.

1. Tavoitteet vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön

Opiskelija miettii itselleen konkreettiset tavoitteet, miten kehittää omaa osaamistaan koko työssäoppimisjakson ajan vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

2. Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön käytännöt

Opiskelija tutustuu käytäntöihin havainnoimalla, haastattelemalla, kyselemällä ja keskustelemalla työyhteisössä, kiinnittäen huomiota erityisesti yhteistyökäytäntöjen vuorovaikutukseen ja ilmapiiriin. Tiedonhankinnan tukena voi käyttää seuraavia kysymyksiä:

Miten työntekijät toimivat vanhempien kanssa käytävissä keskusteluissa? Miten ja millaisia asioita tuodaan esiin? Miten vastavuoroisuus tulee esiin? Millaisissa erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä keskusteluja käydään? Mikä merkitys ympäristöllä on keskustelujen sisällölle tai luottamuksellisuudelle? Millainen on lapsen rooli keskustelutilanteissa? Onko vanhempien kanssa tehty sopimuksia koskien keskustelutilanteita ja niiden sisältöä? Miten vanhempien osallisuus varhaiskasvatukseen toteutuu? Miten vanhempia osallistetaan, ja miten heidän ajatuksensa huomioidaan?

Tehtävä jatkuu seuraavalla sivulla →

OPPIMISTEHTÄVÄ 4 JATKUU

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

3. Lasten arjen näkyväksi tekeminen vanhemmille dokumentoinnin avulla

- Opiskelija selvittää, millaista viestintää ja toiminnan dokumentoinnin tapoja ryhmässä käytetään, ja millaista keskustelua niistä on vanhempien kanssa käyty.
- Opiskelija dokumentoi toimintaa näkyville ryhmän käytäntöjen mukaisesti yhden päivän tai projektin osalta; esimerkkeinä mm. blogipostaus tai muu koonti ryhmässä käytössä olevaan sähköiseen viestintäkanavaan, kooste kartongille tms., sisältäen videointia, kuvia, tekstejä tai lasten ajatuksia.
- Tavoitteena ei ole pelkkä toiminnan kuvaus, vaan ajatuksena on tuoda esiin, millaisena toiminta näyttäytyy lapsen ja ryhmän yhteisten oppimisprosessien näkökulmasta. Dokumentoinnin kautta tuodaan esiin, miten oppimisen prosessit kytkeytyvät vasuun ja mitä toimintoja lapselle mahdollistuu liittyen esim. oppimiseen, leikkimiseen, liikkumiseen tai taiteelliseen toimijuuteen ja kokemiseen.
- Miten lapset ovat mukana dokumentoinnissa?

Kirjallinen tehtävä:

Tehtävien pohjalta koostetaan teksti, jossa kuvataan ja pohditaan päiväkodin yhteistyökäytänteitä ja dokumentointitehtävän toteutusta omiin tavoitteisiin ja oppimiseen peilaten. Oppimistehtävän laajuus on 2 sivua.

Tehtävässä käytettävä lähde:

Mykkänen, J.& Bööck, M.-L. (2018) Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus.

Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) 2018.

Valloittava varhaiskasvatus - oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Vastapaino.

OPPIMISTEHTÄVÄ 5

Perustoimintojen kehittämistehtävä

Opiskelija toteuttaa perustoimintoihin (päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, siirtymät, päivälepo, hygieniasta huolehtiminen) liittyvän kehittämistehtävän.

Kirjallinen tehtävä:

- Kuvaile ja perustele kehittämistehtäväsi kohteena oleva perustoiminto
- Kuinka pedagoginen lähestymistapa näkyy kyseisessä perustoiminnossa?
- Mitkä tavoitteet kehittämistehtävällä ovat, ja miten tavoitteisiin päästään?
- Miten tilanteissa huomioidaan lapset yksilöllisesti?
- Miten oppimisympäristön järjestelyillä voidaan tukea lapsia perustoimintojen tilanteessa?
- Kuinka sukupuolisensitiivisyys näkyy kyseisen perustoiminnon kehittämisessä?

Kirjallinen tehtävä koostuu kehittämistehtävän suunnitelmasta ja sen toteutusprosessin kuvauksesta. Suunnitelmaa ja sen toteutusta käsitellään ja arvioidaan yhdessä mentorin ja tiimin kanssa esimerkiksi tiimipalaverissa, ja pohdintaa hyödynnetään oppimistehtävässä. Tehtävän laajuus on 2 sivua.

Tehtävässä käytettävät lähteet:

- Kettukangas, T. (2017). Perustoiminnot -käsite varhaiskasvatuksessa. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology. (s. 163-169)
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.

OPPIMISTEHTÄVÄ 6

Kasvatusyhteisön toimintakulttuurin ja opettajan pedagogisen johtajuuden havainnointi

Opiskelija havainnoi päiväkodin toimintakulttuuria ja opettajien pedagogista johtajuutta ja kerää aiheesta materiaalia ensimmäisten viikkojen ajan. Pohdinnassa hyödynnetään sekä havaintoja että päiväkodin omia dokumentteja, varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja lähdekirjallisuutta. Havainnot ja pohdinnat esitellään omalle tiimille.

Teemoja havainnoinnin ja pohdinnan tueksi:

- Miten työyhteisössä on käsitelty työhön liittyviä arvoja ja uskomuksia sekä rakennettu yhteistä tulkintaa varhaiskasvatuksen pedagogiikasta?
- Millaisia arjessa toistuvia yhteistyö- ja päätöksentekorakenteita päiväkodissa on? Miten ne toimivat ja heijastuvatko niiden toiminnassa oppivan yhteisön periaatteet?
- Miten sekä koko työyhteisössä että tiimissä toteutuu pedagogisen toiminnan suunnittelu ja arviointi? Miten ne ilmenevät päivittäisessä työskentelyssä?
- Miten varhaiskasvatuksen opettaja ottaa kantaa ja ohjaa tiiminsä pedagogista toimintaa (esim. erilaiset arjen järjestelyt ja niiden pedagogisuus, suunnitellun toiminnan toteuttaminen ja arviointi, toiminnan havainnointi ja muutostilanteisiin reagoiminen)?
- Pohdi näkemäsi perusteella, miten tiimissä rakennetaan tiimin jäsenten yhteistä pedagogista osaamista ja mikä on opettajan rooli tässä prosessissa?

Oppimistehtävän laajuus on 2 sivua.

Tehtävässä käytettävä lähde:

Halttunen, L., Waniganayake, M. & Heikka, J. (2019). Teacher Leadership Repertoires in the Context of Early Childhood Education Team Meetings in Finland. *Journal of Early Childhood Education Research* 8 (1), 143–161.

OPPIMISTEHTÄVÄ 7

Loppurefleksio

Loppurefleksion tavoitteena on tunnistaa ja tiedostaa omia taustaoletuksia ja kasvatuskäsityksiä varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijaidentiteetin kehittymiseen liittyen sekä reflektoida omassa ajattelussa tapahtuneita muutoksia. Reflektiossa opiskelija pohtii työssäoppimisjakson kokemuksiaan sekä halutessansa myös aiempia varhaiskasvatuksen opettajan opintojen aikaisia kokemuksiaan.

Reflektiotehtävän tukena hyödynnetään Taskutuutorin lukua 2, ”Teoriat kasvattajan käsitteellisinä työkaluina”, Taskutuutorin reflektiokuvaiota sekä opintojakson lähdekirjallisuutta, johon viitataan asianmukaisesti. Tehtävässä on kaksi osaa:

1 Työssäoppimisjaksolta saadut oppimiskokemukset

Opiskelija kuvailee oppimiskokemuksiaan jakson osaamistavoitteisiin peilaten, reflektoiden erityisesti niitä tilanteita, joissa omat taustaoletukset muuttuivat ja tapahtui poistumista omalta mukavuusalueelta. Tehtävässä voi hyödyntää reflektion tukena arvoja *kasvatustieteellinen tietotaito* ja *pedagoginen tietotaito*.

2 Omien reflektiotaitojen kehittyminen opintojen aikana

Reflektiotaidot ovat keskeinen osa varhaiskasvatuksen opettajan ammatillista osaamista, ja opiskelun yhteydessä reflektiotaitoja on harjoiteltu ja niihin on syvennyt kuluneiden opintovuosien aikana. Tässä osuudessa opiskelija kuvailee, miten hänen reflektiotaitonsa ovat kehittyneet opintojen aikana. Tehtävässä voi hyödyntää reflektion tukena arvoa *reflektiivinen osaaminen*.

Tehtävä tehdään Matkakirjaan, ja linkki jaetaan tuutorille. Oppimistehtävän laajuus on 4 sivua.

KIRJALLISUUS

Käytä loppurefleksion kirjoittamiseen **vähintään kolmea** lähdettä seuraavista teoksista:

Eskelinen, M. & Itäkare, S. (2020). "Pidetään huolta, ettei erotella tyttöjen ja poikien juttuja". Tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja sukupuolisensitiivisyyttä rakentavat diskurssit paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. *Journal of Childhood Education Research* 9(2), 197-229.
<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/128159>

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. (2009). *Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa*. Printel.

Hujala, E. & Turja, L. (toim.) (2011 /2017, 4. uudistettu painos). *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-kustannus.

Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) (2006). *Kasvatusvuorovaikutus*. Vastapaino.

Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) (2013). *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*. Vastapaino.

Karila, K. & Nummenmaa, A-R. (2001) *Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkot*. WSOY.

Nummenmaa, A-R & Karila, K. (2011). *Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: WSOY.

Jos olet työssäoppimassa alle 3-vuotiaiden lasten parissa, käytä yhtenä kolmesta lähteestä jompaakumpaa näistä teoksista:

Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. (2001). *Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita*. 1. painos. Bookwell.

Pursi, A. (2019). Play in Adult-child Interaction: Institutional Multi-play Interaction and Pedagogical Practice in a Toddler Classroom. *Learning, Culture and Social Interaction* 21, 136-150.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2210656118303015>

Lähteisiin viittaamisessa käytetään APA7 -viitejärjestelmää. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja opetussuunnitelmiin viitatessa toivomme viitteisiin poikkeuksellisesti myös sivunumerot. Kiitos!